

СТУПАНЪ.

ЗЕМЛЕДѢЛСКО-ЕКОНОМИЧЕСКИ ЛИСТЪ.

1 Августъ 1874.

СТУПАНЪ излиза е-динъ пѣтъ на мѣсецъ. Го-дишна цѣна е едно бѣло медажиде.

Съдържаніе: За семето.—Какъ трѣ-ба да постъпваме съ торѣтъ. — Какво има по свѣтътъ.—

Писма, дописки и спо-моществованіята са ис-пращатъ до Г-на Р. И. Блъкова въ Руссе, или до издателя въ Видинъ.

ЗА СЕМЕТО.

Кой е посѣялъ голѣмитѣ гори и пу-ститѣ ливади? Сѣкій види, че самата природа расплодява растѣніята чрезъ семето. Въ семето е скрито нѣкакъ си цѣлото бѣдѣще растѣніе, било то дре-вна трѣвичка, или голѣмо дърво.

Науката и опитътъ сѣ доказали, че за да бѣдѣтъ сѣитбитѣ добри, за да бѣдѣтъ жетвитѣ по-богати, по изоби-лни и по-добри, то трѣба и семето да бѣде добро и здраво. Който ско-товѣдецъ иска да има добъръ доби-тъкъ, той трѣба да си избере за рас-плодяваніе и отъ добъръ сой крава, или бивъ. Сѣщото може да са каже и за единъ орачъ, който иска да има добро жито, че трѣба да са погрижи за добро и здраво семе, защото за е-дното и за другото е сѣщото физиоло-гическо правило: *отъ лошо семе и лоша жевта и наопаки.*

1. Доброто семе са познава по те-жината си. Отъ опитъ е доказано, че колкото е по-тежко семето, толкова повече брашно (пробяла) има въ не-го; а като е такова зърното, то по-добрѣ ще изникне, въ земята и надъ земята ще растѣ по-буйно, а и жетва-та ще бѣде по-богата и по-изобилна. Освѣнь това отъ тежкото семе отива

лѣкото; по този начинъ са списява и семе.

2. По вънкашенъ изглѣдъ избирай таквози семе, което е едро, свѣтливо, изпълнено и което нѣма нѣкоя лоша воня. Въ сѣко житно семе има бѣло брашнано зърно, което е завито съ тенка вътрѣшна кожаца, а за да е запазено отъ вънкашнитѣ нестоди, по-крито е юще и съ друга по-дебѣла кожаца. А за да бѣде семето добро, трѣба сички тѣзи части да сѣ зрѣли и здрави, зърното да не е нагър-чено.

3. Семето за сѣитба (сѣтва) трѣба да е сѣвсѣмъ зрѣло. Въ притурката на 5 и 6 книж. въ члена *за жетвата* ка-захме, че житото, което ще да оставимъ за семе, трѣба да са остави да озрѣе добрѣ, на тогава да са жжне, защото зародишътъ на недозрѣлото семе е сла-бъ, а отъ такова семе не може да ра-стѣ добро растѣніе; освѣнь това незрѣ-лото семе е изложено повече на разни болѣсти, отъ колкото добрѣ зрѣлото.

4. Семето трѣба да е добрѣ скъта-но и спазено, и то въ сухи хамбари (житници); често трѣба да разбърква, размѣсва, за да не мухуляса или за да са не запари. Никого не трѣба да са зема семе отъ такива снопи, които сѣ лѣжали много време на купи, защото такова семе е попило доста влага изъ земя-

та, съ една дума не е добро за сѣтва.

5. Семето трѣба да бѣде чисто отъ бурянено семе, отъ други видъ семе и отъ болѣсти. Семе, въ което има зърна отъ бурянь, не е добро за сѣтва, защото буряньтъ израства обикновенно по-напредъ отъ питомното растѣние, което послѣ заглѣхва въ буряна. Когато са вѣе или подсѣва съ решето семето, зема са онова семе, което е паднало на далечъ. На други мѣста хората употребяватъ за това тѣй наречени *чистила*, които псхвърлятъ добритѣ зърна на една страна, а лошитѣ на друга; но това като нѣма у насъ, трѣба да правимъ горнето, което макаръ и да е малко бавно, но си плаща труда.

Семето трѣба да бѣде тѣй сѣщо чисто и отъ другъ видъ семе, защото такова семе нѣма онѣзи цѣна, която има чистото; за това въ такъвъ случай счимикътъ, рѣжътъ, даже и пшевица са сматратъ като бурянь.

Семето трѣба да бѣде чисто отъ сѣка болѣсть, защото болното семе ще роди и болни плодъ. За това трѣба да са внимава, щото никогда да не са сѣе такова семе, което е страдало отъ рѣжда (тѣзи болѣсть са сѣглѣжда по листъето на житото), отъ главния (главница) или отъ други болѣсти.

(Слѣдва).

КАКЪ ТРѢБУВА ДА ПОСТѢПВАМЕ СЪ ТОРѢТЪ.

Както бѣхъ казалъ на друго мѣсто, по насъ са постѣпна до сущъ неразумно съ торѣтъ, съ това, спорѣдъ умната английска пословица, земледѣлческо злато. Това неразумно постѣпаніе имахъ случай да вида по-отблизо както въ нѣкой и други градъ, така и

по селата на милото ни отечество, и то въ мѣста такива, на които жителитѣ сѣ поминуваѣ само и само съ орачество и скотовѣдство.

Като продълженіе на онова, азъ ще кажа на вѣсо, какъ трѣба да са постѣпва съ торѣтъ, за да му задѣржимъ силата, та когато го хвърляемъ на нивата, да са надѣемъ на по-добра жетва.

Вѣрвамъ пакъ, че мнозина, като прочетѣтъ долнитѣ ми рѣдове, ще увѣятъ мустакъ и ще кажатъ: „нѣмаме врѣме, иска и пари да са харчатъ.“ Не брате, врѣме имашъ доволно и много, а пари ти много не трѣбватъ; най-много, щоти трѣба да имашъ, е *воля* (да си мукаятъ). А това е, което твърдѣ рѣдко са забѣлязва у нашитѣ ступани. Ти, байно орачо, въздишашъ, когато излѣзнешъ на нивата и видишъ, че ти не обѣщава толкова богата жетва, колкото си са надѣялъ, когато си й разхвърлялъ толкова и толкова си торъ (гюбре); ти можешъ да си въздишашъ во вѣки вѣковъ и твоитѣ въздишки нѣма нищо да ти помогнатъ, ако ти не искашъ да са възползувашъ отъ опитѣтъ на онѣзи, които умѣятъ и обичатъ да са ползуватъ. Ако ти разпърпиашъ какво и да е нивата; ако оставишъ да расте на нея сѣкакъвъ бурянь и да тегли изъ земята храна за себе си въ врѣда на това що си постѣялъ; ако не пробирашъ семето, което ще сѣешъ; ако напokonъ торѣтъ, който си хвърлилъ на нивата си, е изпирашъ хубаво отъ дѣждѣтъ или мухлясѣлъ, както си го обикновенно и правишъ, и ако сѣицѣя торъ нѣма у себе си ни половината, на и четвъртината дору и осмата и десятата частъ отъ онова, що би ималъ, когато би умѣлъ и искалъ да го учувашъ: то немой са тѣжи на земята, че ти не пазяшъ та

нито ти, нито волѣтъ ти може да работи, ако са не храни. Не хули на Бога, че той е дигналъ берекеѣта. Сичкиѣ други условія, които сѣ потрѣбни за богата жетва, сѣ си такива и днесъ, каквито сѣ били и въ честитѣ вѣ времена на дѣда ти и прадѣда ти, само земята, на която растатъ сѣитиѣ ни, не е оставала такава; она осиромашѣва сѣкоя година толкова, колкото ѣ земаме съ жетвата. За това не ни е Богъ кривъ, ако тя вече не ражда както напрѣди, но сме виновати нѣй, които изъ нея черпемъ, а не ѣ повѣрѣваме това, що черпемъ. Нѣй немилостиво опустошаваме и горитъ си, а лошиѣ слѣдствія на това опустошеніе са вече доста чувствително усѣщати на нѣкои мѣста. Има мѣста, въ които добитѣка не намира вода по цѣль денъ, па и по два дена, както сѣ ми приказвали, за да си угаси жаждата въ лѣтната жегѣ, па разглѣдайте са на около, и не ще да видите дърво, на което подъ сѣнкѣта да си отдѣхне утруденіѣ жетварѣ, а камо ли да видите гори. Па ако нѣма вода, ако нѣма въ въздухѣтъ влага, неизбѣжно нужна за напрѣдъ на растѣніѣта, и ако страдаемъ често отъ суша, то Богъ ли ни е виноватъ?

Нека никой не мисли, че това ще му кажемъ за торѣтъ, сѣпусти и голи теоріи; не, това сѣживи примѣри, които са сръщати на сѣкоя стѣпка тамо, дѣто хората сѣразумѣли и опитали какво трѣба да работѣтъ, та да не отиватъ трудѣтъ и разноскитѣ имъ напраздно. Но да дойдемъ на прѣдмѣтъ си.

Подъ името торъ (гной, гюбре) пий разумѣваме сичкитѣ вещества, които могатъ да служатъ за храна на растѣніята, а подъ име хлѣвний торъ разумѣваме лайната и пикочѣтъ на животнитѣ, разиѣсени съ слама. За торъ

имаме голямо количество вещества, които ни доставят, дават сичките три части на природата. По съдържанието и по начинът на храненіето дѣлят сичките различни торове на орждни и обезорждни (органически и неорганически). На първите спада боклука отъ животинското и растителното царство, на другите спадатъ тороветѣ, които добиваме отъ въздуха и отъ рудното царство. Смѣсь отъ едните и другите торове нарича са торъ мѣшанъ (compositum); точна и свършенна разлика не може да бѣде измежду орждните и безорждни торове, защото орждните съдържаватъ въ себе си и много неорганически вещества.

Измежду сичкиѣ други торове, хлѣвнїя торѣ стои на първо мѣсто, защото са той добива и скоро, и много, пощо земледѣлеца е принуденъ да чува добитѣкъ, който му помага въ полскитѣ му работи. Добротворното негово дѣйствиѣ на растѣніята са разяснява отъ това, дѣто животнитѣ са хранятъ съ растѣніята и съ тѣхнитѣ семена, и съ нихъ тѣ приематъ сичкиѣ онѣзи вещества, която растѣніята сж извлѣкли изъ земята. За храна на своето тѣло, животнитѣ истрѣбватъ съразмѣрно една малка часть отъ тѣзи вещества, другото тѣ изхвърлятъ внѣ. И така съ хлѣвнїя торѣ повърщатъ са на нивята сжщитѣ онѣзи вещества, които по на прѣди растѣніето бѣше изчерпило изъ земята и които пакъ ще да послужатъ за храна на бѣдѣщото растѣніе. Отъ тука са вече ясно види, до колко трѣба да оцѣнява сѣкой единъ земледѣлецъ лайната отъ своитѣ животни. Но той трѣба и още да знае какъ да имъ спази торната сила, до дѣто дойде врѣме да ги разхвърля по нивята си. А прѣди да му разправимъ какъ постанатъ умнитѣ ступани, ний ще кажемъ на какво отличителнитѣ свойства

на лайната отъ по обикновеннитѣ домашни животни.

Говеждитѣ лайна. Тѣ дѣйствуватъ на растѣніята твърдѣ полека; а защото сѣ по-рѣдки, то трѣба да са мѣшатъ съ слама. Тѣхнитѣ въздушни вещества не извѣтриватъ тѣй лесно, каквото извѣтриватъ изъ конскитѣ и овчи лайна. Когато тѣ гніятъ, развива са толкова топлина, както отъ по слѣднитѣ, и остаятъ сѣкоги влажни, за това могатъ и по-дълго врѣме да са чуватъ. Говеждитѣ лайна спорѣдъ тѣзи свои свойства сѣ способни и за тѣжкитѣ, и за студениѣ землища, както и за легкитѣ: тѣ когато гніятъ сгрѣватъ хладнитѣ и праватъ рахли тѣжкитѣ землища. Ако ще торимъ нивята непосредно прѣдъ есената сѣйка, най-добрѣ ще бѣде да ги торимъ съ говежди торъ.

Конскитѣ лайна. Тѣ иматъ двойно толкова азотъ колкото говеждитѣ и много допринашатъ за образованіето на семената въ растѣніята. Тѣ сѣ много сухи и топли и бързо захващатъ да врътъ (гніятъ). И защото при тѣхното гніеніе са развива голѣма топлина и изпаряваніе, то тѣ ако сѣ натрупани на купъ на не са заливатъ, раздробяватъ са, мухлясватъ и губатъ много и на колчевината и на каквината си. Тѣя свойства на конскитѣ лайна биватъ толкова по-силни, колкото коніетѣ сѣ по-млади и колкото повече са хранятъ съ зърниста храна (ечмикъ, овесъ). Ако съ конския торъ торимъ до дѣто още ври (гніе), то той дѣйствува бързо и силно, и за това е вредителенъ за силнитѣ землища, а толкова повече е добротворно неговото дѣйствіе за тѣжкитѣ, студениѣ и киселиѣ землища, защото тѣжкитѣ прави ровки, студениѣ сгрѣва, а въ киселиѣ неутрализира (унищява) ки-

селината. Подиръ, като изгніе съвсѣмъ, може да са употрѣби и за легкитѣ землища.

Овчитѣ лайна. По своитѣ свойства и дѣйствія приличатъ на конскитѣ и иматъ повече азотъ отъ колкото конскитѣ. Когато сѣ натрупани на купъ по-лесно изгиватъ. При гніеніето имъ развива са голѣма топлина и за това сѣ много способни да неутрализиратъ цѣрничната киселина. Овчитѣ лайна не могатъ тѣй лесно да са мѣшатъ съ слама, за това са и оставятъ овцитѣ да лѣжатъ по-дълго врѣме на тѣхъ безъ да имъ са постила. И тѣ дѣйствуватъ много бързо и силно, но тѣхното дѣйствіе не трае повече отъ двѣ години. Тѣ сѣ добри за сѣкакви земли, но най-добри сѣ за тѣжкитѣ и за студениѣ.

Свинскитѣ лайна. Тѣ са най-малко цѣннитѣ, защото и храната на свиніетѣ е обикновенно по-слаба. Они изгиватъ полека и при гніеніето имъ са развива малко топлина. Такива сѣ лайната на тѣзи свиніе, които са хранятъ само съ трѣви и бурянь, но ако свиніетѣ са хранятъ съ зърна, млѣко и д. т., то и тѣхнія торъ бива много по-добъръ. Най-добрѣ е да са мѣшатъ свинскитѣ лайна съ лайната отъ другитѣ животни, а особено съ конскитѣ.

Птичитѣ лайна (курешници). Тѣ нѣматъ наистина тѣй голѣмо значеніе, защото са добиватъ малко, но отъ друга страна тѣ сѣ много по-силни и отъ конскитѣ, и отъ овчитѣ. Най-добри птичи лайна сѣ лайната отъ пелитѣ и гълъбитѣ, защото тѣ съдържатъ въ себе си много пепелни соли. Поради тѣхното много силно дѣйствіе на растѣніята, тѣ трѣба марливо да са събиратъ и много по-малко да са употрѣбляватъ за тореніе. Естествено

тѣ сж много горѣщи, та за това и бързо изпърхнуватъ; по тая причина трѣба да са постилатъ мѣстата, дѣто тия птици пѣцатъ, съ пѣськъ или съ струготина отъ дървѣе.

Това сжщо може да се каже за курешницѣтъ на другитѣ птици, както и на мишкитѣ.

Човѣческитѣ лайна. Ето каква смѣтка прави за тѣхъ единъ ученъ нѣмски земледѣлецъ D. V. Löbe. — Единъ отрасналъ човѣкъ дава прѣзъ годината 600 килограма, а то 57 килограма сухи и 543 килогр. текущи вещества, които са цѣнжтъ 3 талира. Тѣ дѣйствуватъ бързо и силно, но траятъ много дълго, защото са бързо разтварятъ. За да се не види чудно на тѣзи, които за пръвъ пѣтъ саушатъ, че и тѣ са употрѣбляватъ за торъ въ сичкитѣ мѣста, дѣто земледѣліето се не води както у насъ дѣдо-адамовски, но дѣто цѣпти и обогатява жителитѣ, азъ ще имъ наведѣмъ що нише единъ пѣтешественникъ по Германія. „Най-занимателно ще бѣде за нашитѣ ступани това“, казва той, „че тука човѣческитѣ лайна не само са употрѣбляватъ за тореніе, но още на сѣкѣдѣ въ градоветѣ са купувавъ и добро са плащатъ, — само градъ Манхаймъ зема на годината за своитѣ лайна около 50,000 фр. (около 500,000 гр.). За една кола такъвъ торъ са плаща 5-8 фр.“ У насъ това ступанско злато въ градоветѣ са измива отъ рѣкитѣ, а по селата са изяда отъ свиніетѣ. Колко е това лошо за свиніетѣ, „Ступанъ“ ще каже на своето му мѣсто.

Постелка. Много важно нѣщо е за торѣтъ да се задържава и пикочѣтъ на животнитѣ въ него, защото, колкото повече и по-добрѣ са той задържава, толкова повече, по-бързо и по-силно дѣйствува торѣтъ. Другъ единъ ученъ

нѣмецъ Stöckhardt, като говори за сжщія предмѣтъ, навожда слѣдующата смѣтка за пикоча: „Ако човѣкъ събира цѣла една година пикочѣтъ само отъ една крава, па да го изсуши, то ще да намѣри 250-300 килограма твърдо едно вещество (extract), което има еднаква торна тайнность съ перуанското гуано. Въ този extract са намира толкова азотъ, колкото въ 200-250 кил. най-добро гуано и толкова пепелникъ, щото, ако се изпече, излѣзло би повече отъ 75 килогр. поташъ, която въ търговіята има стойность отъ 20 талира.“ Въ пепельта на растѣніята са намиратъ тѣзи вещества, които билката е смукала изъ земята до дѣто е расла, та за това и съ пикоча ній можеме и трѣба да подхранюваме своитѣ сѣвитѣ, а особено ливадитѣ, ако же лаемъ да ни раждатъ добрѣ. Но пикоча като не може друго-яче да се учува, то трѣба да постиляме подъ добитѣкътъ слама и др. подобни, за да попиватъ пикоча, та когато са извози тора на полето да са извози съ него и пикоча. Трѣба да са постиля подъ добитѣка още и за това, за да може торѣтъ по-добрѣ да са поразрѣди, по лесно да са измѣша съ земята, да ускори разтвараніето (съ гниеніето) на торнитѣ вещества въ тора и да иматъ животнитѣ сѣкой пѣтъ чисто лѣгловище.

Пощо описахъ тѣй на кѣсо отличителнитѣ свойства на лайната, остана ми сега да кажа, какъ трѣба да са постѣпа съ тѣхъ, за да не изгубатъ нищо отъ торната си сила.

Когато би било възможно да са изнася торитѣ сѣкой часъ изъ хлѣва (обора, ахѣра) право на полето, и тамо веднага да са разхвърля и заоре, то гниеніето би ставало подъ земята и тя би попивала въ себе си сичкитѣ храни-

телни за растѣніето вещества, и растѣніята, щомъ теку дойдѣтъ въ земята, имали би готова храна за своето развитіе. И земята би била и по-рохка и по-топла. Но това сѣкой познава, че не може да бѣде, и за това става нужда, да са задържава торѣтъ за нѣкое врѣме или въ хлѣва, или на нѣкое друго за това опредѣлено мѣсто въ двора — на гноището.

Ето отъ това мѣсто, спорѣдъ Refer N. Feuser-a, единъ учитель, който е пѣтувалъ отъ едно село въ друго да поучава народа въ земледѣліето, отличать сѣкой година и безъ никаква полза милиони грошове.

За да имаме слѣдователно добъръ и ягъ торъ, нужно е прѣди сичко друго да имаме добръ урѣдено гноище. Оно трѣба да бѣде колкото са може по-близо до хлѣва и то на таква мѣсто, щото да може лесно да са вноси и износи торѣтъ. За да са запрѣчи (спре) врѣдителното за него вліяніе отъ слънцето, най-добъръ е, ако го допуца мѣстоположеніето, да са направи отъ къмъ сѣверната страна на хлѣва и на около него да са засаждѣтъ дървѣе, които иматъ гъсти листіе. Не е необходимо потрѣбно да са покрива бунището отгорѣ съ дѣски, защото дѣждѣтъ, който пада отгорѣ, не е толкова врѣдителенъ, ако той не протича отъ долу. Напротивъ толкова повече е вредителна онази вода, която дотича отъ страна на бунището и отъ стрѣхитѣ на хлѣва и която протича презъ него, та износи най-хранителнитѣ за растѣніята вещества. За да са препрѣчи и това, трѣба да намѣстимъ на стрѣхитѣ, подъ които е бунището, куруби (олуци) и да изкопаемъ около бунището една вада, която да отводи на страна оная вода, що дохожда на него изъ двора, или да из-

зидимъ зидъ колкото $1\frac{1}{2}$ аршинѣ на около бунището, или напосконъ да изплетемъ отъ два рѣда единъ плетъ, на между тѣзи два рѣда да набиемъ добра иловица. И дѣното на бунището трѣба добръ да са утъпче и набие съ иловица, хума или други такива непротустни нѣща, за да не могатъ да протичѣтъ на долу текущитѣ вещества на торѣтъ. Голѣмината на гноището зависи отъ количеството на добитѣка, а неговата форма може да бѣде каквато и да е, т. е. такава, куму каквато я допуца мѣстото. Близо до гноището, а колкото са може и до хлѣва, на прилично мѣсто трѣба да са стичатъ текущитѣ вещества отъ торѣтъ. Тѣ не трѣба да отиватъ направо въ торѣтъ, защото би са събирали само на едно мѣсто и торѣтъ не би на сѣкъдѣ еднакво изгнивалъ. Отъ тѣзи текущи вещества, които сж най-сжщественната частъ на торѣтъ, не трѣба да са изгуби напраздно нито една капчица; за това трѣба добръ да са иззида онази дупка, дѣто ще да са стичѣтъ тѣ. Малкитѣ ступани, — тія които нечуватъ много добитѣкъ, — могатъ на мѣсто зидана дупка да намѣстѣтъ въ земята единъ сждъ отъ петролеумъ или нѣкои по-голѣмъ каленъ кюпъ, каквито на пр. праватъ на сѣкъдѣ нашитѣ гърнчаре за бояджитѣ. Съ тѣзи текущи вещества (пикоча), които сдържатъ най-хранителнитѣ за растѣніята вещества и то въ такъво състояние, щото тѣ най-лесно могатъ да я приемѣтъ и само съ тѣхъ трѣба да задржаватъ торѣтъ постоянно влаженъ — съ тѣхъ трѣба да поливатъ торѣтъ въ 2-3 дена единъ пѣтъ. Урежданіето на таква гноище истина е, че иска нѣщо малко разноски, но тѣ са богато наплащатъ съ очуванія въ него торъ. Ето що казва за това V. Löbe: „Сѣ-

кой земеделецъ трѣба да сматра у-
режданіето на такова гноище и потрѣ-
бното погнѣпаніе съ торѣтъ на исто-
то гноище като най-първа и най-важ-
на своя длъжностъ, а разпоскитъ за
него като най-нужденъ; защото на този
начинъ той съ по-малко разноси и
съ по-малкъ трудъ придобива единъ
капиталъ, който иначе би пропадалъ
безъ сѣкоя полза за него.“

Когато са износи торѣтъ изъ хлѣва
на бунището, трѣба да са туря на рѣдъ
така, шото на сѣкѣдѣ да бѣде една-
кво високо, подиръ това да са утѣн-
кува, а това може да стане, ако отъ
врѣме на врѣме са укарува на бунището
добитѣкъ, за да го утѣчи. Колкото и
да е забраненъ торѣтъ на бунището
отъ сѣлцето, то онъ пакъ извѣтрѣва,
та за това трѣба подиръ сѣкое изна-
сяніе изъ хлѣва, да са покрива изна-
сеното съ помалко земя, която сѣкой
може да си добара отъ своето поле,
за да му са намира сѣкоги готова. На-
предналитъ ступани солятъ изнесени
на бунището торъ съ сѣлцана садра
(гипсъ, аличя), или го поливатъ съ за-
чѣй измѣшанъ въ 200 части вода или
напосконъ съ вода, въ която по-напрѣди
разтопяватъ зелена галица (сачи-ка-
брузъ). Сичкитъ тѣя нѣща иматъ това
свойство да вардатъ и задържаватъ
въздушнитъ вещества на торѣтъ, които
вещества не малко помагатъ за подо-
браваніето му. (Слѣдва).

Спасъ А. Тумпаровъ.

КАКВО ИМА ПО СВѢТЪТЪ.

На 28. Октомврия въ 1788 г. Блѣгъ до-
плаува до брѣговете на Тантѣ, дѣто бѣдѣ
припѣтъ твърде дружески отъ госте-
приѣмните островитяне, на които за тѣх-
ните хлѣбни дървета той донесалъ пор-
токале и лимоне. На корабѣтъ бѣло на-
правено особено помѣщеніе за хлѣбните
дървета и Блѣгъ употребилъ сичките си
усилія да испѣлни своята цѣль добросо-
вѣстно. Около хилядо дървета бѣе поса-
дени на плодovitа земя и занесени на ко-
рабѣтъ съ голѣма осторожностъ. Когато

сичко бѣло готово, то Блѣгъ далъ роско-
шенъ обѣдъ на своите моряци и приго-
товилъ са за пѣтъ. Презъ Априлия кора-
бѣтъ оставилъ гостеприѣмниятъ островъ
и цѣла подвижна гора трѣгнала камъ сѣ-
веръ. Вѣтарѣтъ билъ благоприятенъ, ко-
рабѣтъ рѣзалъ волните на тропическитъ
океанъ бързо и щастливо и Блѣгъ тѣр-
жествовалъ. Не радвале са само Блѣгови-
те моряци . . . На тѣхните сѣрца кипѣле
адска злоба, ненавистъ, завистъ и измѣн-
ничество. На 18. Априлия злодѣйците на-
наднале на Блѣга и вѣзале го. Отъ 46-те
морѣца само 18 души останале вѣрни на
своиятъ капитанѣ. Единъ отъ Блѣгови-
те другаре (вториятъ началникъ на кора-
бѣтъ), Флетчеръ Христѣанъ, подговорилъ
морѣците да измѣнатъ на своето отечество
и да са освободатъ отъ нигелѣзката пла-
стъ. Ние трѣба да останеме на тѣе рос-
кошни островѣ, между тѣе гостеприѣмни
хора, да бѣдеме свободни и да живѣеме
по своята воля, говорѣлъ той на своите
другаре. — Ако са върнеме въ Англия,
то ще да бѣдеме вѣчни работници и мѣ-
ченници; а ако останеме тука, то ще да са
наслаждаваме съ богатите плоди на при-
родата и съ нѣдна независимостъ.“ Зло-
дѣйците спуснале въ морето корабелната
лодка (каикъ), останѣле въ нея 50 оки
хлѣбъ, 10 оки сланина, нѣколко сѣда съ
вода, не голѣмо количество вино и ромъ
и свѣтлѣе капетанѣнѣтъ и неговите вѣр-
ни другаре. И така, тѣе сиромасѣ бѣле
принудени да са боратъ съ яростните во-
лни на океанѣтъ, безъ защита отъ бу-
рите и отъ тропическото слѣнце, и да у-
мратъ отъ гладъ и отъ жажда. Злодѣй-
ците глѣдаде съ ненавистъ на своите
жертви и смѣяле са отъ сичкото си сѣр-
це и душа.

Това злодѣйство са е случило 30 милѣ
далечъ отъ Тофоа, който е единъ отъ о-
ние островѣ, които сѣ нарѣчени отъ капе-
тана Кука „Островѣ на Дружбата.“ Тука
сѣмъ длъженъ да ви кажа и това, че жи-
телите на тоя островъ никакъ не заслужи-
ватъ това название. Когато Блѣгъ поже-
лалъ да излѣзе на тѣхниятъ брѣгъ, за да
си налѣе прѣсна вода и да си набѣре пло-
дове отъ хлѣбните дървета, то туземците
го посрѣшнале съ каманѣ, и той едва мо-
жѣлъ съ голѣми усилія да спаси живо-
тътъ си. И така, единственното спасение,
което стоѣло предъ Блѣга, бѣло да до-
стигне до най-ближната холандезска ко-
лонія на Тиморъ, която е бѣла извѣстна
на мѣченикѣтъ само по името и която са

е намирала отъ това мѣсто на 3,600 мили далечъ. Това разстояние, — което е громадно даже и за добреустроенниятъ корабъ, — Блугъ е билъ длъженъ да проплавува на своята малка лодка, която захванала вече да тече и която твърде лесно могла да потъне. . . По Блугъ е билъ рѣшиелъ и безстрашенъ човѣкъ. На 2. Маия той предпринялъ това опасно пътувание и рѣшилъ са да бѣде твърдливъ. Моряците са заклѣле предъ своиятъ началникъ, че ще да вѣдатъ по-малко хлѣбъ, че ще да пиятъ по-малко вода и че ще да работатъ до послѣдната минута на животътъ си. Блугъ раздѣлилъ работниците си на двѣ части. Когато едната половина работила, то другата си почивала. Но, питане е, каква е била тая почивка? Работниците сж били длъжни да спатъ на мокрото дно на лодката, дѣто не могле нито да си простратъ краката, нито да са обжрнатъ. Твърде скоро отъ постоянната мокрота и отъ недостаточната храна почти сичките работници захванале да страдаятъ отъ различни болѣсти. Мнозина отъ тѣхъ не могле вече да работатъ. На петиятъ день послѣ своего опасно плавание, нещастните мъченици видѣле двѣ лодки, които са приближале камъ тѣхъ и които принадлежали на людоѣдците отъ Фиджианските острове. Тие лодки са приближале камъ нашите пътници твърде бързо. Помислете си сега какво е било положението на Блуга и на неговите другаре, които не сж имале нито оръжие, нито други каквито и да е срѣдства за своята защита! Нещастните мъченици мислиле, че са намиратъ вече въ ржцете на страшните людоѣди и че тѣхната смѣба е рѣшена. . . Изведнашъ людоѣдите са заприле, поглѣдаде насамъ-нататакъ и, по неизвестни причини, обжрнале лодките си назадъ и изгубиле са между волните на океанътъ.

Единственното щастие, което царувало на малката лодка, са сжстояло въ това, че между неговите пътници сжществувало голѣмо сжгласие. Разбира се, че сжгласието е единственната сила, която е въ сжстояние да облеghi горчивото положение на човѣкътъ, когото окружаватъ подобни обстоятелства. На 8. Маия даже и недостаточната храна била умалена на половина. Въ това време падналъ изобиленъ дъждъ и направилъ голѣмо благодѣяние на пътниците, които въ послѣдното време пиле вода само по три пати

на деньтъ изъ единъ малакъ рогъ, който имъ служилъ за чаша. Тоя рогъ и до днесъ още са почита за свѣщенъ предметъ отъ Блугового семейство и варди са съ голѣмо благоговѣние. Послѣ на 11. Маия пътниците испитаде нѣколко бурни и тѣшки дни. Волните на океанътъ частъ-по-частъ прескачале презъ лодката, и полуживите моряци били обязани почти безъ почивка да изливатъ водата назадъ, за да са не издаватъ.

На 25. Маия, когато сѣки единъ морякъ изѣдалъ само по 25 драма хлѣбъ на деньтъ, двѣ любопитни пилета, които били не по-голѣми отъ единъ гжлабъ, дошле толкова близо до лодката, щото моряците ги олувили съ ржа. Тие пилета били раздѣлени на 18 части (единъ отъ моряците погивналъ въ боятъ съ тофганците), и сѣки съ голѣма жѣдностъ изѣлъ своята частъ. Утренята на 29. Маия пътниците са намирале вече доволно близо до скалистите подводни камане, надъ които происходило страшно воденно движение, което имъ грозило съ явна опасностъ. Послѣ дълги усилия тие успѣле да преминатъ презъ опасните мѣста и да влѣзатъ между двѣ скали, дѣто откриле единъ малакъ островъ, който билъ нарѣченъ отъ Блуга Исландска Дирекция. Тука тие изѣле своятъ бѣденъ обѣдъ и поблагодарили бога за своего спасение. Тие са намирале вече близо до Нова Холандия и вечерята са заприле въ пѣсачното кристалище на еднъ отъ островете, който дѣжи не далече отъ голѣмата суша. Тука тие намѣриле шриди, прѣсна вода и чистъ въздухъ, и останале да пренощуватъ, но на слѣдующето утро предъ очите имъ са показала една чета диваци, които приикале камъ брѣгътъ и които имъ грозили съ страшни гжлчотезици. Безъ да губатъ време, т. е. безъ да видатъ съ добро или съ лошаво намѣрение са приближаватъ до тѣхъ диваците, тие сѣднале на лодката си и поплувале нататакъ. На 31. Маия тие стигнале до другъ единъ мъничекъ островъ, погле малко шридици и починале си изново. На 3. Юния тие успѣле да преминатъ презъ опасниятъ Ендеавурски проливъ, който са намира между Нова-Холандия и между Нова-Гвинея. Скоро послѣ това тие влѣзле въ широкитъ Индийски океанъ, дѣто ги посрѣшнале бурни и дъждъ.

(Продължава са).